

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta (HE 128/2016 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 45/2016 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Erja Werdi, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Saara Bäck, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Ari Kangas, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Katri Vasama, maa- ja metsätalousministeriö
- lakimies Jukka Kaakkola, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- suunnitteluinsinööri Johanna Kallio, Suomen ympäristökeskus
- erikoistutkija Jussi Kauppila, Suomen ympäristökeskus
- tutkimusinsinööri Riikka Vilpas, Suomen ympäristökeskus
- ympäristövalvontapäällikkö Katariina Serenius, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus
- ympäristönsuojelutarkastaja Hedy Kleiman, Porvoo kaupunki
- ympäristötarkastaja Hanna Latva-Kiskola, Seinäjoen kaupunki
- ympäristöpäällikkö Miira Riipinen, Suomen Kuntaliitto
- lakimiesharjoittelija Nelli Tikka, Suomen Kuntaliitto
- päälakimies Risto Airikkala, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- asiamies Kari Kuivalainen, Muoviteollisuus ry
- puheenjohtaja Antti Heinonen, Suomen FISE-pätevät Haja-asutuksen Vesihuollon Suunnittelijat HaVeSu ry
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- toiminnanjohtaja Kaija Savolainen, Suomen Omakotiliitto ry
- toiminnanjohtaja Pekka Kansanen, Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry
- koulutuspäällikkö Anna-Maija Hallikas, Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että ympäristönsuojelulain haja-asutuksen talousjätevesien kiinteistökohtaista käsittelyä koskevaa sääntelyä kohtuullistetaan ja selkeytetään eräiltä osin. Muutokset koskisivat ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuvia jätevesien käsittelyjärjestelmiä koskevaa sääntelyä.

Ehdotuksen mukaan jäteveden perustason puhdistusvaatimuksen noudattaminen riippuisi siitä, millaisella alueella kiinteistö sijaitsee ja toisaalta myös osin siitä, millaisia toimia kiinteistöllä tehdään. Perustason puhdistusvaatimuksesta ja haja-asutuksen kuormitusluvusta ehdotetaan säädettävän lain tasolla nykyisen asetustasoisen sääntelyn sijasta.

Esityksessä ehdotetaan, että enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöstä tai merestä olevalla alueella kuten myös vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella tulisi kiinteistökohtainen talousjätevesien käsittelyjärjestelmä muuttaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta 31 päivään lokakuuta 2019 mennessä. Tästä velvollisuudesta voisi kunnan toimivaltainen viranomainen myöntää nykyiseen tapaan poikkeuksen, jonka myöntämisen edellytyksiä kuitenkin lievennettäisiin nykyisestä. Poikkeamisesta ehdotetaan säädettävän omassa pykälässään selvyuden vuoksi. Esityksessä ehdotetaan, että muualla kuin edellä tarkoitetuilla alueilla perustason puhdistusvaatimus tulisi noudatettaviksi silloin, kun kiinteistöllä tehdään tietynlaisia korjaus- ja muutostöitä. Jos kiinteistöllä tehdään joko talousjätevesijärjestelmään kohdistuva tai rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva korjaus- ja muutostyö, tulee järjestelmä saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta. Perustason puhdistusvaatimuksen noudattamisen ajankohta määräytyisi näissä tilanteissa kiinteistökohtaisesti.

Kunta voisi edelleen antaa perustason puhdistusvaatimusta ankarampia vaatimuksia, jotka perustuvat paikallisiin ympäristöolosuhteisiin. Nämä kunnan ympäristönsuojelumääräysten vaatimukset tulisivat nykyiseen tapaan noudatettaviksi silloin, kun laissa säädetty perustason puhdistusvaatimus tulisi täyttää.

Lisäksi ehdotetaan säädettävän uusi pykälä talousjätevesijärjestelmää koskevasta selvityksestä ja käyttö- ja huolto-ohjeista sekä jätevesijärjestelmää koskevasta suunnitelmasta. Myös asetuksen antoaltuuksia ehdotetaan lisättävän.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hajajätevesilainsäädännön vaiheet

Haja-asutuksen jätevesien kiinteistökohtaista käsittelyä koskeva asetus tuli voimaan vuonna 2004, ja siihen sisältyi tuolloin 10 vuoden määräaika toteuttaa tarvittavat toimet. Asetuksen toimeenpano osoittautui vanhojen kiinteistöjen osalta yleisesti ennakoitua vaikeammaksi, ja se sisälsi myös perustuslain vastaisesti velvoitteita, joista olisi tullut säätää lain tasolla. Näistä syistä sääntelyä ehdotettiin vuonna 2010 muutettavaksi siten, että kiinteistön ominaisuuksiin ja kiinteis-

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

tön haltijaan liittyvät erityispiirteet voitaisiin joustavammin ottaa huomioon säännöksiä sovellettaessa. Hallituksen esitys sisälsi tuolloin muun muassa 68 vuotta täyttäneitä koskevan ikäpoikkeuksen, eli yleisiä käsittelyvaatimuksia ei sovelleta jo olemassa olevaan käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jos kiinteistön haltija ja sillä vakituisesti asuvat ovat täyttäneet 68 vuotta viimeistään 9.3.2011. Esitykseen sisältyi myös muita erityisiä poikkeamisperusteita.

Ympäristövaliokunta muutti ehdotettua sääntelyä vuonna 2010 rakenteellisesti nostamalla lain tasolle ehdotettua enemmän sääntelyä säätämällä ympäristönsuojelulakiin kokonaan uuden haja-asutuksen jätevesien käsittelyä koskevan luvun. Valiokunta lievensi pääsääntöistä puhdistusvaatimustasoa perusvaatimustasolle (orgaaninen aine 90 % > 80 %, kokonaisfosfori 85 % > 70 % ja kokonaistyyppi 40 % > 30 %). Näin katsottiin voitavan täyttää lähiympäristön tilaan liittyvät ympäristönsuojeluvaatimukset pääasiassa ns. kuivalla maalla, kun kuitenkin ranta-alueilla ja tärkeillä pohjavesialueilla lähtökohtana oli yleensä tiukempien määräysten soveltaminen siten kuin ympäristönsuojelulain 202 §:n mukaisissa kunnallisissa ympäristönsuojelumääräyksissä määrätään. Kunnat ovat päättäneet ympäristönsuojelumääräyksistä paikallisten olosuhteiden mukaan, joten ne vaihtelevat kunnittain. Vaatimusten toteuttamisaikaa pidennettiin päättymään 15.3.2018.

Valiokunta toteaa yhteenvetona, että sääntelyn mukaisiin toimenpiteisiin piti ryhtyä alun perin niin, että vaatimukset täytetään vuoteen 2014 mennessä. Määräaika pidennettiin vuonna 2011 uudella asetuksella vuoteen 2016 (15.3.2016) ja sitten asetuksen muutoksella vielä vuoteen 2018 (15.3.2018). Osa kiinteistönomistajista on ryhtynyt toimenpiteisiin ennakkollisesti, mutta lakisääteinen velvoittava määräaika ei siten ole vielä päättynyt. Osa ympäristönsuojelumääräyksistä on voinut sisältää myös omia määräaikoja.

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että haja-asutuksen talousjätevesien käsittelyä koskevaa sääntelyä edelleen kohtuullistetaan ja selkeytetään eräiltä osin. Tarve vaatimusten kohtuullistamiseen koskee muualla kuin rannoilla ja pohjavesialueilla sijaitsevia vanhoja kiinteistöjä, joissa on käytössä ennen vuotta 2004 myönnettyyn rakennuslupaan perustuva jätevesien käsittelyjärjestelmä.

Hallituksen esitys ei muuta uuden rakennuksen rakentamista koskevia jätevesivaatimuksia. Jos kyse on uuden rakennuksen rakentamisesta, kiinteistön jätevesijärjestelmän tulee täyttää perustason puhdistusvaatimus ja, jos kunta on antanut ympäristönsuojelumääräyksiä, on puhdistusta tehostettava niiden edellyttämään ankarampaan tasoon. Uuden rakentamisen osalta on vaadittu ajanmukaista puhdistustasoa vuodesta 2004 alkaen ilman poikkeamismahdollisuuksia¹.

Esityksen lähtökohtana on pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan hajajätevesisääntelyä tulee selkeyttää ja kohtuullistaa. Kirjauksen mukaan rannoilla ja pohjavesialueilla noudatetaan edelleen kuntien ympäristönsuojelumääräyksiä, mutta muilla alueilla vanhojen kiinteistöjen osalta luovutaan määräaikaan sidotusta veloitteesta ja edellytetään toimenpiteitä vain uudisrakentamiseen verrattavan remontin tai jätevesijärjestelmän remontin yhteydessä. Hallituksen esityksen mukaan ehdotuksella pyritään pitkäaikaiseen ja yleisesti hyväksytyyn rat-

---

¹ Poikkeuksia on kuitenkin saatettu myöntää kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä.

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

kaisuun siten, että enintään 100 metriä vesistön tai meren rannasta tai tärkeillä pohjavesialueilla sijaitsevilla kiinteistöillä perustason puhdistusvaatimus tulee täyttää 31.10.2019 saakka pidennettävään määräaikaan mennessä. Sen sijaan muilla alueilla kiinteistökohtaisen järjestelmän tehostaminen tulee tehdä vasta silloin, kun kiinteistöllä tehdään ehdotetun 156 b §:n mukainen suurempi korjaus- tai muutostyö. Korjaus- ja muutostyöllä tarkoitetaan tilannetta, jossa 1) rakennetaan vesikäymälä tai tehdään vesi- ja viemärlaitteistoja koskeva luvanvarainen korjaus- ja muutostyö, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan tai 2) tehdään rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva rakennuslupaa edellyttävä korjaus- ja muutostyö. Peruspuhdistustasoa koskevaan vaatimukseen ei hallituksen esityksessä esitetä muutosta. Tällainen rakennushanke rinnastuu uudisrakennuksen kaltaiseen muutokseen, jota yleiskielessä usein kuvataan peruskorjauksena.

Esityksessä korostetaan sen mahdollistavan pitkäjänteisen työn haja-asutuksen talousjätevesien käsittelyn tehostamisessa, mutta samalla sisältävän riittävästi joustoa poikkeamismahdollisuuksien muodossa. Sääntelyä on tarkoitus myös selkeyttää antamalla uusi asetus ja kumoamalla nyt voimassa oleva asetus.

Valiokunta korostaa, että sääntelyllä toteutetaan kokonaan uusi lähestymistapa lakisäätöjen jätevesien puhdistusvelvollisuuden toteuttamiseen, kun lain tasolla säädetään määräaikaan sidotun veloitteen alueellisen kohdentamisen osalta ranta-alueeksi 100 metrin vyöhyke rannasta ja lisäksi vedenhankintakäytössä olevat ja siihen soveltuvat pohjavesialueet.

Valiokunta korostaa, että kuntien ympäristönsuojelumääräykset käytännössä syrjäytyvät siihen saakka, kunnes laissa säädetty edellytys täyttyy. Jos kunnassa on lain perusvaatimustasoa tiukempi ympäristönsuojelumääräys, sitä sovelletaan 100 metrin rantavyöhykkeellä ja pohjavesialueella korjausrakentamiseen viimeistään 31.10.2019. Usein ankarampi vaatimus on vaatimus umpikaivosta, jolla päästöt maaperään estetään kokonaan. Jos taas kiinteistö sijaitsee yli 100 metrin päässä rannasta ja muualla kuin pohjavesialueella, tiukempia kunnallisia ympäristönsuojelumääräyksiä sovelletaan vasta sitten, kun laissa tarkoitettu suurempi remontti tai korjaus- ja muutostyö tehdään.

Toisin sanoen kuntien ankarampia ympäristönsuojeluvaatimuksia voidaan soveltaa vain täydentäen lakiin perustuvaa veloitetta. Jos kunnassa on määritelty ranta-alue esimerkiksi 150 metrin etäisyydelle, sitä ei sovelleta yli 100 metriä ylittävältä osalta, ennen kuin lakiin sisältyvä kynnys ylittyy eli laissa tarkoitettuun peruskorjaukseen ryhdytään. Peruskorjaustilanteessa on noudatettava kunnan mahdollisesti ankarampia puhdistusvaatimuksia. Hallituksen esityksessä korostetaan lähinnä, että kunnan ympäristönsuojelumääräysten asemaa ei ehdoteta muutettavan nykyisestä (esimerkiksi s. 19), mikä on edellä kuvatun valossa käytännön kannalta harhaanjohtavaa, kun ne menettävät osittain tehonsa.

Valiokunta katsoo, että tämä uusi alueellinen lähestymistapa voi olla kansalaisille vaikeasti ymmärrettävä ja siksi asiasta tiedottamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Erityisen haasteellista on tehdä selväksi kunnallisten ympäristönsuojelumääräysten soveltaminen ajallisesti eri tavoin, kuten edellä kuvattiin (kun niitä esimerkiksi ranta-alueilla sovelletaan, mutta kauempana vasta silloin, kun uudisrakentamista vastaavaan remontiin ryhdytään). Kunnallisin ympäristön-

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

suojelumääräyksiin ei myöskään ole mahdollista esimerkiksi lyhentää ranta-alueiden vuonna 2019 päättyvää määräaika tai päättää muusta ohjauksesta, joka olisi lain kanssa ristiriidassa.

Hallituksen esityksen yksi keskeinen tavoite on selkeyttää nykyistä tilannetta, kun voimassa olevan lainsäädännön sisällöstä on edelleen epäselvyyttä. Valiokunta kuitenkin painottaa, että lainsäädännön muuttaminen jälleen saattaa käytännössä tehdä lainsäädännön ymmärtämisen kansalaisten kannalta hankalaksi. Vanhoihin järjestelmiin sovellettavaksi tuleva aluejako ja lain vaatimusten ajallinen eriytyminen tuo omat lisähaasteensa juuri kuntien ympäristönsuojelumääräysten soveltamiseen ja sääntelyn ymmärtämiseen erityisesti niissä kunnissa, joissa kunnat ovat jo määritelleet ranta-alueensa esimerkiksi 200 metrin etäisyydeksi. Peruslähtökohdiltaan haasteellista on ollut ja on edelleen viestintä lainsäädännön edellyttämän jätevesien käsittelyjärjestelmän sisällöstä, kun ratkaisut ovat lopulta aina kiinteistökohtaisia ja monenlaiset ratkaisut mahdollisia.

Näistä lähtökohdista käsin ympäristövaliokunta pyrkii osaltaan tässä mietinnössään avaamaan lainsäädännön sisältöä mahdollisimman konkreettisesti.

Ranta-alueiden ja pohjavesialueiden määrittely

Esityksessä uusiksi, 31.10.2019 määräaikaan sidotuiksi soveltamisalueiksi määritellään enintään 100 metriä vesistön tai meren rannasta olevat alueet ja 1- tai 2-luokan pohjavesialueet. Ehdotettu 100 metrin raja perustuu siihen, että tämä on kuntien ympäristönsuojelumääräyksissä eniten käytetty etäisyys ja kysymyksessä on siten eräänlainen kompromissi valtakunnallisen yhdenmukaisuuden aikaansaamiseksi. Nykyisissä ympäristönsuojelumääräyksissä on myös lyhyempiä etäisyyksiä muutamissa kunnissa ja pidempiä etäisyyksiä useissa kymmenissä kunnissa.

Ehdotuksessa 100 metrin etäisyyden määrittäminen on ehdotettu tehtävän keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta päättyen rakennuksen seinään. Rakennuksella tarkoitetaan sellaista rakennusta, jossa muodostuu talousjätevesiä. Soveltamisalan sitominen rakennuksen määritelmään perustuu mahdollisuuteen käyttää soveltamista helpottavia paikkatietoaineistoja ilman, että viranomaisen välttämättä täytyy käydä paikan päällä.

Pohjavesialueiden rajauksesta ja luokitukselta vedenhankintakäytössä olevaksi ja siihen soveltuvaksi pohjavesialueeksi säädetään vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa. Lain 10 b §:n mukaan 1-luokkaan kuuluu vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue, jonka vettä käytetään tai jota on tarkoitus käyttää yhdyskunnan vedenhankintaan taikka talousvetenä enemmän kuin keskimäärin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai yli viidenkymmenen ihmisen tarpeisiin. Pohjavesialueena 2-luokkaan kuuluu muu vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue, joka pohjaveden antoisuuden ja muiden ominaisuuksiensa perusteella soveltuu 1-luokkaa vastaavaan käyttöön. Luokittelutyö on parhaillaan käynnissä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, ja sen perusteella nykyiset alueet voivat muuttua. Luokituksella ei kuitenkaan ole itenäisiä oikeusvaikutuksia.

Lainsäädännön käytännön soveltaminen kunnissa edellyttää tietoa siitä, mitkä kohteet sijaitsevat vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella ja vesistöjen tai meren läheisyydessä. Tiedot ovat käytettävissä Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämässä pohjavesi-

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

tietojärjestelmässä. Valiokunta painottaa, että tiedon helppo saatavuus on tärkeää paitsi viranomaisille myös kansalaisnäkökulmasta.

Valiokunta korostaa, että pohjavesialueiden suojeleminen on ensiarvoisen tärkeää juomaveden laadun turvaamiseksi, joten vaatimus jätevesien käsittelyn asianmukaisesta toteuttamisesta on näillä alueilla välttämätön.

Ympäristönsuojelutavoitteet

Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että käytännössä yli 200 000 pientalon osalta poistuu määräaikaan sidottu velvoite saattaa jätevesijärjestelmänsä nykyisten vaatimusten mukaiseksi. Ranta- ja pohjavesialueilla sijaitsevia pientaloja, joita velvoite koskee 31.10.2019 päättyvällä määräajalla, on hallituksen esityksen mukaan noin 66 700. Vapaa-ajan asunnot puuttuvat näistä luvuista, samoin tieto siitä, koskeeko taloa 68 vuoden ikäpoikkeus (vuoden 2011 mukaan määrittyvä), joka jää edelleen voimaan.

Enintään 100 metrin etäisyydellä sijaitsevien pientalojen määräksi arvioidaan hallituksen esityksessä noin 15 000 niissä kunnissa, joissa ei ole ympäristönsuojelumääräyksiä ao. alueelle. Pohjavesialueella sijaitsevien kiinteistöjen määräksi arvioidaan enintään 5 000 taloa, joten kokonaisuudessaan sääntely koskee tältä osin noin 20 000 pientalokiinteistöä.

Osa näistä on jo toteuttanut toimia siten, että ne vastaavat perustason puhdistusvaatimusta, jolloin uusia puhdistamistoimia ei niissä tarvita, kun kunnan ankarampia ympäristönsuojelumääräyksiä ei ole voimassa.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esitys hidastaa fosforin ja typen vesistökuormituksen vähentämistä muualla kuin vesistöjen ja meren läheisyydessä ja pohjavesialueilla ja siten myönteisten ympäristövaikutusten saavuttamista. Vähentämisen määrää on kuitenkin kokonaisuutena vaikea arvioida, koska siihen vaikuttaa muun muassa se, päätyykö jätevesi maaperään vai ojaan. Ravinteiden vesistöön kulkeutumisen nopeuteen vaikuttaa olennaisesti purkutapa ja etäisyys vesistöä. "Kuivan maan" talojen kuormitus ei ole olennainen. Maastosta riippuen rannan läheisyydessä, mutta yli 100 metrin etäisyydellä olevat talot voivat kuitenkin vaikuttaa lähiympäristön tilaan huomattavastikin. Näiden osalta kuormituksen vähentäminen jää riippumaan käytännössä kiinteistön omistajan vaihdoksesta, koska tuolloin yleisimmin toteutetaan uudisrakentamiseen verrattava suurempi korjaustyö.

Haja-asutuksen jätevesikuormituksen osuudeksi ihmisperäisestä fosforikuormituksesta on vuonna 2014 arvioitu noin 13 % eli noin 400 tonnia vuodessa, sen ollessa toiseksi suurin kuormittaja maatalouden jälkeen (57 %, 1 800 tonnia vuodessa). Haja-asutuksen osuus ihmisperäisestä typikuormituksesta on noin 4 %. Voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna kumpikin kuormitus vähenee nykyistä hitaammin. Uudistus voi myös vähentää kiinnostusta yhteisiin viemäröintihankkeisiin. Ongelmalliseksi voi muodostua lisäksi se, että määrällisesti haja-asutusta on eniten Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Pohjanmaan alueilla, joissa vesien ekologisen tilan parantamisen tarve on suurin ja kuormituksen päätyminen suoremmin vesistöön todennäköisintä. Toisaalta näillä alueilla suurten kasvukeskusten lähellä kiinteistöt saattavat vaihtaa useammin omistajaa, ja siten uudisrakentamista vastaaviin korjaustöihin ryhdytään ehkä useammin kuin muualla Suo-

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

messä. Maaseudulla puolestaan kuormitus voi vähentyä talojen jäädessä enemmän tyhjilleen kaupungistumisen jatkuessa.

Vuonna 2015 ainakin yli 190 kunnassa oli voimassa perustason puhdistustason puhdistusvaatimusta ankarampia ympäristönsuojelumääräyksiä haja-asutuksen jätevesien käsittelylle ranta-alueilla. Noin 100 kunnassa määräyksiä ei ole lainkaan. Ranta-alueet on määritelty yleensä metriäärinä ranta-alueesta tai vyöhykkeinä, joilla on asteittain tiukkenevia puhdistusvaatimuksia. Joissain kunnissa ranta-alueet on määritelty kartalla. Ranta-alueen määrittämisen rajaaminen 100 metriin perustuu osaltaan siihen, että se on kunnissa yleisimmin käytetty etäisyys kunnallisten ympäristönsuojelumääräysten soveltamiseksi. 101 kunnassa etäisyys on nyt 100 metriä, toisaalta 54 kunnassa on 200 metriä. Kunnan tilanteesta riippuen vaikutukset ympäristöön ovat siten lähtökohtaisesti pienemmät tai suuremmat.

Ympäristövaikutusten kannalta olennaista on sekin, että osa kiinteistönomistajista on jo tehnyt olemassa oleviin vaatimuksiin perustuvat muutokset ja uusinnut tai korjannut jätevesijärjestelmänsä. Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan noin 16 000 kiinteistöä on ryhtynyt toimenpiteisiin, vaikka määräaika ei ole vielä päättynyt. Valiokunta pitää ympäristövaikutusten kannalta myönteisenä, että toimia on jo tehty. Koska vaatimusten lieventäminen voidaan nähdä myös yhdenvertaisuusongelmana heidän kannaltaan, on erityisen tärkeää pyrkiä pitämään tästedes lainsäädäntö mahdollisimman muuttumattomana. Täydellistä yhdenvertaisuutta ei tosin ole saavutettavissa, koska vaatimukset kuitenkin vaihtelevat kunnasta toiseen ja esimerkiksi 68 vuoden ikään sidottu ikäpoikkeus sallii osalle väestöstä toisia suuremman kuormituksen. Valiokunta myös kannustaa kaikkia lainsäädännön edellyttämän minimitaso ylittämiseen, sillä suurin hyöty toimenpiteistä koituu itselle ja lähinaapureille.

Poikkeamisperusteet

Valiokunta korostaa, että sääntelyn vaikuttavuus ympäristötavoitteiden kannalta tulee olennaisesti riippumaan myös siitä, kuinka paljon velvoitteista myönnetään poikkeuksia. Hallituksen esityksessä poikkeamisen myöntämisedellytyksiä ehdotetaan lievennettäväksi muuttamalla poikkeusperusteet vaihtoehtoisiksi. Poikkeuksen myöntämisen edellytyksenä on siten, että ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä huomattavan vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden aiheuttamaan kuormitukseen, tai vaihtoehtoisesti, että käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet ovat korkeiden kustannusten ja teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden kiinteistön haltijalle kohtuuttomat.

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että lakiehdotuksen tavoite sääntelyn kohtuullistamisesta on sinänsä hyväksyttävä, mutta että lukuisat poikkeukset yhdessä sääntelyn epäselvyyden ja normien joustavuuden kanssa voivat soveltamiskäytännössä johtaa perustuslain 20 §:n kannalta jopa ongelmallisen laajaan poikkeamiseen jätevesien käsittelyvelvoitteesta. Tältä osin perustuslakivaliokunta katsoo, että lakiehdotuksen 156 d §:n poikkeamisedellytysten tulisi mieluummin olla molempien voimassa samanaikaisesti kuin että tai-sanalla määrittävä keskinäinen suhde edellyttää kulloinkin vain toisen olemassaoloa.

Valiokunta pitää lain muuttamista hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla hyväksyttävänä, mutta korostaa samanaikaisesti, että poikkeamisperusteita ei ole tarkoitettu laajamittaisesti sovel-

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

lettavaksi. Jos laajamittainen soveltaminen olisi mahdollista, poikkeaminen uhkaisi ympäristöta-voitteiden saavuttamista. Valiokunta korostaa, että kuormituksen tulee olla ensimmäisen edellytyksen mukaan huomattavan vähäistä nykyisen vähäisen sijaan, eli tältä osin vaatimus kiristyy olennaisesti. Toisen edellytyksen osalta toimien on oltava sekä kustannuksiltaan korkeita että teknisesti vaativia. Valiokunta katsoo, että tätä on tulkittava suppeasti ottaen huomioon, että useissa tapauksissa olemassa olevan järjestelmän korjaaminen vaadittavaan kuntoon voidaan tehdä edullisesti hankkimatta kokonaan uutta järjestelmää. Kiinteistön olosuhteiden tulee siten olla samanaikaisesti teknisesti niin hankalat, että korkeita kustannuksia ei voida välttää.

Samanaikaisesti 2 momentin mukaan kohtuuttomuuden arvioinnissa otetaan huomioon 1) kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitettulla alueella; 2) kiinteistön haltijan ja kiinteistöllä vakituisesti asuvien korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät sekä 3) kiinteistön haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste. Valiokunta korostaa, että näiden seikkojen sisällön kannalta olennaista on toisaalta aikaan liittyvä ulottuvuus: on nähtävissä, että kiinteistön nykyisen haltijan asuminen kiinteistöllä jää lyhyehköksi tai tarve kiinteistökohtaiselle puhdistamiselle loppuu, kun alueelle ulotetaan viemäriverkosto. Toisaalta kysymys on puhtaasti sosiaalisesta suoritusesteestä: henkilö on varaton eikä saa edes lainaa tarvittavien investointien tekemiseen maksukyvyttömyytensä vuoksi.

Valiokunta korostaa vielä sitä, että poikkeuksen myöntäminen on aina harkinnanvaraista ja se myönnetään aina määräajaksi, ei pysyvästi. Myönnetty poikkeuslupa myös raukeaa heti, jos kuormitus lakkaa olemasta huomattavan vähäistä tai kiinteistön omistus tai hallinta vaihtuu. Kaikkiaan poikkeaminen on tarkoitettu epätavanomaisiin tilanteisiin. Ja-sanan muuttaminen taisanaksi sinänsä lieventää poikkeamisen myöntämistä, kun sosiaalinen suorituseste yksin voi riittää hyvin vaikeassa tilanteessa perusteeksi. Toisaalta kuormituksen vähäisyyden muuttaminen huomattavan vähäiseksi kiristää tähän perustuvaa harkintaa ja edellyttää kuormitukselta nimensä mukaisesti muihin verrattuna poikkeuksellista vähäisyyttä. Poikkeukset kuitenkin takaavat jouston tilanteissa, joissa se on ehdottoman välttämätöntä, joten kokonaisuus muodostaa hyväksyttävän tasapainon sosiaalisen ja ympäristönäkökulman välillä.

Poikkeamisperusteiden arvioinnissa huomiota on kiinnitettävä asukkaiden määrään, kiinteistön käyttöasteeseen ja jätevesijärjestelmän laatuun eli syntyvän jäteveden laatuun ja määrään. Valiokunta katsoo, että huomattavan vähäisen kuormituksen edellytyksen täyttymiseen asukkaiden määrän tulee olla enintään 1—2 henkilöä, tätä useamman henkilön kuormitus ei ole enää huomattavan vähäistä. Ympäristöön aiheutuvan kuormituksen huomattava vähäisyys tarkoittaa, että kiinteistöllä asutaan vain osan aikaa vuodesta. Näin voi olla tilanteissa, joissa kiinteistöllä asutaan esimerkiksi vain jonakin tiettyä vuodenaikana, kuten kesäaikana, ja silloinkin vähäisessä määrin. Jos esimerkiksi loma-asunnolla on kesäisin enemmän väkeä, esimerkiksi perheitä lapsineen ja lapsenlapsineen, ei kysymys ole vähäisestä käytöstä. Jäteveden laadun osalta on tarkastettava, onko kiinteistöllä käytössä esimerkiksi vesikäymälä tai erotteleva jätevesijärjestelmä.

Edellä mainituista tekijöistä muodostuu tilanteesta riippuen erilaisia yhdistelmiä, joiden avulla voidaan tarkastella poikkeamisen mahdollisuutta. Valiokunta edellyttää, että ympäristöministeriö ohjeistaa oppain poikkeuksen myöntämisen harkinnan perusteita valiokunnan esittämän tul-

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

kinnan suuntaviivojen mukaisesti. Alla oleva kuva havainnollistaa harkinnan perusteita ja erilais-
ten tilanteiden yhdistelmien harkintaa.

ASUKKAIDEN MÄÄRÄ	KÄYTTÖTAPA	JÄTEVESIJÄRJESTELMÄ	KUORMITUS YMPÄRISTÖÖN
enemmän kuin 2	vakituinen	vesikäymälä	
enemmän kuin 2	vapaa-ajan	vesikäymälä	
enemmän kuin 2	vakituinen	kuivakäymälä	
2 tai vähemmän	vakituinen	vesikäymälä	
2 tai vähemmän	vapaa-ajan	vesikäymälä	
2 tai vähemmän	vakituinen	kuivakäymälä	
enemmän kuin 2	vapaa-ajan	kuivakäymälä	
2 tai vähemmän	vapaa-ajan	kuivakäymälä	

— Pääsääntöisesti poikkeusta ei tule myöntää, jos kiinteistöllä asuu enemmän kuin kaksi ihmistä, siellä on vesikäymälä ja asuminen on vakituista luonteeltaan.

— Pääsääntöisesti poikkeusta ei tule myöntää, jos kiinteistöllä asuu kaksi ihmistä, siellä on vesikäymälä ja asuminen on vakituista.

— Pääsääntöisesti poikkeusta ei tule myöntää, jos kiinteistöllä asuu enemmän kuin kaksi ihmistä, siellä on vesikäymälä ja kysymys on vapaa-ajan asumisesta, ellei asunnon käyttöaika ole hyvin vähäinen.

— Pääsääntöisesti poikkeusta ei tule myöntää, jos kiinteistöllä asuu useita ihmisiä, siellä on kuivakäymälä, mutta painevesi ja asuminen on vakituista. Tällöin oletusarvo on, että syntyy runsaasti harmaita vesiä (suihku, tiskikone, pesukone). Vesistökuormitus voi olla muuta kuin vähäinen, sillä esimerkiksi orgaanisesta aineesta voi olla noin 60 % muussa kuin kuivakäymäläjätteessä.

— Poikkeuksen voi yleensä myöntää, jos kiinteistöllä asuu kaksi ihmistä, on painevesi, mutta kuivakäymälä ja kysymys on vapaa-ajan asunnosta, samoin jos käymälä on ulkokäymälä. Jos kiinteistöllä on kantovesi, koko sääntelyä ei sovelleta.

On myös huomattava, että poikkeuksia ei ole juuri vielä myönnetty, koska nykyisinkin voimassa olevan sääntelyn siirtymäaika on vielä jäljellä eikä poikkeusten myöntäminen ole siten vielä ollut ajankohtaista.

Valiokunta toteaa vielä selvennykseksi, että laissa tarkoitettua poikkeuslupaa on haettava vain, jos laissa asetettu puhdistusvaatimus ei toteudu. Jos samanaikaisesti tulee sovellettavaksi ankarampi kunnan ympäristönsuojeluvaatimus, ja sen mukainen puhdistusvaatimus ei toteudu, poikkeusta tulee hakea kunnan ympäristönsuojelumääräyksestä ympäristönsuojelulain 202 §:n mukaan. Poikkeuksen myöntämisen perusteita voidaan määrätä itse määräyksissä ja poikkeamismahdollisuutta voidaan myös rajata. Usein perusteena ovat erityiset syyt ja se, että poikkeamisesta ei saa aiheutua ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa tai määräysten tavoitteiden syrjäytymistä. Poikkeamiseen oikeuttavan luvan myöntäminen tapahtuu hallintomenettelys-

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

sä, vaikka tätä ei olisi erikseen määräyksessä sanottu, joten naapurien näkökannat otetaan huomioon ja poikkeamisesta tehdään valituskelpoinen hallintopäätös.

Valiokunta korostaa vielä, että poikkeuksen myöntäminen ei saa vaarantaa esimerkiksi vedenhankintakäytössä olevan pohjavesialueen pohjaveden säilymistä pilaantumattomana. Olisi ongelmallista, jos kiinteistölle olisi myönnetty poikkeamislupa, ja sitten pilaantumiseen jouduttaisiin puuttumaan hallintopakkoasiana. Poikkeamispäätöksen myöntämisessä on siten kokonaisuarkinnassa huolellisesti arvioitava, että pohjaveden pilaantumisvaaraa ei aiheudu.

Erillisviemärointi suositeltava ratkaisu

Valiokunta toteaa, että käymäläjätevesien ja talousjätevesien erillisviemärointi on suositeltava ratkaisu, sillä tällöin pesuvesien käsittelyyn riittää huomattavasti yksinkertaisempi menettely. Käymälävedet sisältävät valtaosan talousjätevesien ympäristöä kuormittavista haitta-aineista ja mikrobeista. Virtsa ja uloste ovat hyvää maanparannusainetta, ja ne sisältävät paljon hyödyllisiä ravinteita. Jätevesien käsittely on helpompaa ja toimintavarmempaa, kun käymäläjätevesiä ei sekoiteta suurimman osan talousjätevesistä muodostaviin pesuvesiin. Vesikäymälällisillä kiinteistöillä jäteveden erilliskäsittelyssä käymälävedet johdetaan umpisäiliöön. Pesuvesien käsittelyksi riittää kaikille jätevesille tarkoitettua käsittelyä huomattavasti yksinkertaisempi käsittely.

Parhaimman hyödyn erilliskäsittelystä saa ottamalla käyttöön vedettömän tai vähän vettä käyttävän käymälän vesikäymälän sijaan. Näin veden kulutus, lietteiden määrä sekä niistä aiheutuvat välilliset ympäristövaikutukset vähenevät eikä umpisäiliötä tarvitse tyhjentää niin usein. Vähän vettä käyttävien käymäläjärjestelmien avulla käymälävesien määrää voidaan vähentää alle kymmenesosaan normaaliin vesikäymälään verrattuna. Vedettömän käymälän tuotokset arvokkaine ravinteineen pystytään hyötykäyttämään lannoitteena tai maanparannusaineena lähellä niiden syntypaikkaa ja näin edistämään kiertotalouden periaatteita.

Suosittelavin ratkaisu on siten vesikäymälän korvaaminen kuivakäymälällä, mutta yhtä hyvin voidaan vesikäymälävedet kerätä umpisäiliöön ja kuljettaa muualla käsiteltäväksi. Tällöin paikallisesti käsiteltäväksi jää ns. harmaita vesiä eli erilaisia pesuvesiä, joiden haitattomaksi tekeminen vaatii kyllä käsittelyn sekin, mutta sen teho voi olla vaatimattomampi kuin käsiteltäessä kaikkia jätevesiä yhdessä.

Jätevesijärjestelmän mitoitus

Valiokunta korostaa, että jätevesien käsittelyjärjestelmän tarkasta mitoituksesta ei enää ehdoteta säädettävän asetustasolla yksityiskohtaisesti eikä toiminnoittain. Yksityiskohtaisia mitoitusvaatimuksia ei siten enää aseteta asuinkiinteistölle, majoituspalvelurakennuksille tai karjatilojen maitohuoneelle tai pienimuotoiselle elinkeinotoiminnalle. Esimerkiksi vaatimus asuintilojen mitoituksesta on perustunut nykyistä perhekokoa suurempaan henkilömäärään (5 henkeä), mitä on pidetty ylimitoitettuna, eikä se ole myöskään järjestelmän toimivuuden kannalta tarkoituksenmukaista.

Yksityiskohtaisen mitoituksen sijaan lakiehdotuksen 156 §:n 2 momentin mukaan kiinteistön talousjätevesien käsittelyjärjestelmä on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten,

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

että perustason puhdistusvaatimus täyttyy. Pykälän 3 momentin asetuksenantovaltuuden nojalla asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta. Näin suunnitelmassa on otettava huomioon kiinteistön suunniteltu ja muu mahdollinen käyttö ja rakennuksen elinkaari. Tällä tavalla suunnittelussa tulee ratkaista mitoitukseen liittyvät kysymykset.

Valiokunta korostaa, että ennen kiinteistön oman järjestelmän hankintaa on usein perusteltua pohtia myös mahdollisuutta järjestää jätevesien käsittely naapuruston kanssa yhdessä. Yhteisjärjestelmien etuna on tasaisempi jätevesikuorma, jolloin jäteveden käsittelyä on helpompi hallita. Laiteratkaisujen osalta usein liian vähäinen tai hyvin epätasainen kuormitus vaikeuttaa puhdistusjärjestelmän toimintaa. Myös hankinta- ja ylläpitokulut voidaan tällöin jakaa, ja ratkaisu tulee kiinteistökohtaisesti edullisemmaksi.

Kylämäiset asutuskeskittymät

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tiheästi rakennetuilla ja rakentuvilla, kauempana rannasta sijaitsevilla alueilla kiinteistökohtainen käsittely voi muuttua epätarkoituksenmukaiseksi ja yhteisviemärintiratkaisut olisivat perusteltuja haittojen ehkäisemiseksi. Erityisesti juomaveden pilaantumisen uhka kasvaa, jos asutus on enimmäkseen vanhaa, mutta kylämäisen tiheää, ja jätevesien puhdistustaso heikko. Uuden rakentamisen osaltahan puhdistusvaatimukset ovat nykyvaatimuksen mukaiset, eikä niistä voi saada poikkeusta, joten niiden osalta ongelmaa ei käytännössä muodostu.

Valiokunta toteaa, että taajamia ja kyliä koskevien erityisvaatimusten asettamismahdollisuuksia selvitettiin hallituksen esityksen valmistelussa, mutta sääntely todettiin hyvin vaikeaksi toteuttaa. Määritelmä olisi pitänyt perustaa yhdyskuntarakenteen kuvaamista ja muutoksen seurantaan varten Suomen ympäristökeskuksessa kehitettyyn ns. yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän aluejakoon, jossa paikkatietomenetelmiin perustuvina yhdistelyperusteina ovat mm. rakennuste-hokkuus, rakennusten käyttötarkoitus ja väestömäärä, ja laintasolla säädettyinä järjestelmä vaatisi jatkuvaa päivittämistä ja olisi hallinnollisesti raskas.

Valiokunta korostaa, että kylämäisen asutuksen osalta kunnan viranomaisille jää jälkivalvonnassa vastuu puuttua mahdollisiin terveyshaittoihin tai ympäristön pilaantumisen vaaraan. Asia tulee useimmiten vireille naapurin valituksen perusteella. Asiantuntijakuulemisessa on tullut esille, että juuri kylätaajamat ovat käytännössä olleet puhdistamattomien jätevesien haju- ja hygieniarii-tojen ongelma-alueita. Pääosin ongelmat johtuvat vanhemmista, 1960-80-luvuilla rakennetuista taloista, joissa jätevesijärjestelmänä on pelkkä saostuskaivo, josta johtaa putki naapurien väli-seen ojaan.

Jätevesien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäiseminen

Tarve haja-asutuksen jätevesien puhdistamiseen perustuu paitsi vesien rehevöitymisen, myös terveyshaittojen ehkäisemiseen. Puhdistamattomassa jätevedessä eri taudinaiheuttajia on runsaasti. Jätevesien puhdistus vähentää bakteerien määrää 80—99 %, mutta ei tee jätevedestä hygieenistä. Vaikka puhdistettu jätevesi täyttäisi muilta osin puhdistusnormit, se sisältää edelleen taudinai-heuttajia ja muodostaa siten terveysriskin. Veden välityksellä levinneet sairastumiset johtuvat

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

yleensä ulostepitoisten vesien joutumisesta juomaveteen. Tällöin on yleensä kysymys joko vesijohtoveden riittämättömästä puhdistuksesta tai jäteveden joutumisesta vedenjakeluun, vedenottamoon tai yksittäiseen talousvesikaivoon. Puhdistetutkin jätevedet aiheuttavat terveysriskin, jos jätevedet kulkeutuvat esimerkiksi talousvesikaivoon tai uimarannalle. Siksi on tärkeää, että jätevesikaivot ja -puhdistamot sijoitetaan siten, ettei pohja- tai pintavesi virtaa niistä esimerkiksi talousvesikaivoon päin.

Bakteerien ja muiden taudinaiheuttajien kulkeutumiseen maaperässä vaikuttaa maaperän laatu ja pidättämiskyky eli kuinka hyvin ja nopeasti mikrobit pääsevät suotautumaan maakerrosten läpi pohjaveteen. Jätevesien maaperäkäsittelyssä imeytyskentän tai maasuodattamon ja rengas- tai porakaivon välisen virtausmatkan riittävyttä puhdistumiselle arvioidaan myös bakteerien eliniällä maaperässä ja pohjavesissä. Eri tutkimuksissa ulostebakteerien elinikä pohjavedessä on noin 50 vuorokautta. Tämä on kuitenkin vain suuntaa-antava ohjearvo, ja se voi vaihdella runsaasti eri mikrobilajien välillä.

Terveydensuojelulain mukaan jätevedet on johdettava ja puhdistettava siten, että niistä ei aiheudu terveyshaittaa. Myös viemäri siihen liittyvine puhdistus- ja muine laitteineen on suunniteltava, sijoitettava, rakennettava ja kunnossapidettava siten, ettei siitä aiheudu terveyshaittaa. Talousveden laatuvaatimuksista ja -suosituksista ja niiden enimmäisarvoista ja niistä poikkeamisesta, talousveden desinfioinnista ja säännöllisestä valvonnasta, valvontaa varten tarvittavista tutkimuksista on säädetty tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Valiokunta toteaa, että kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus antaa kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Tällaiset kiellot tai määräykset voivat liittyä myös jätevesien johtamiseen tai puhdistamiseen.

Jos jätevesistä aiheutuu ympäristön pilaantumisen vaaraa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi jälkivalvonnallisesti vaatia puhdistamisen tehostamistoimia haittojen ehkäisemiseksi. Valiokunta korostaa, että kun määräaikaan sidotusta jätevesien puhdistamistason parantamisvelvoitteesta luovutaan muualla kuin ranta- ja pohjavesialueilla ennen vuotta 2004 rakennettujen kiinteistöjen osalta, kasvaa vastaavasti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen rooli jälkivalvonnassa.

Valiokunta korostaa, että kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee puuttua tilanteeseen, jos yksittäisen kiinteistön jätevesistä uhkaa aiheutua pintavesien, pohjaveden tai maaperän pilaantumisen vaaraa. Ympäristönsuojelulakiin sisältyvää ns. hallintopakkoa käyttämällä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi antaa yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräys voi koskea esimerkiksi toimea tai rajoitusta. Määräyksen on oltava kohtuullinen ottaen huomioon toiminnan luonne ja ympäristön pilaantumisen merkittävyys. Viranomaisella on tarkastus- ja tiedonsaantioikeus haittilanteessa. Valvontaviranomainen voi edelleen kieltää jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä sekä määrätä poistamaan ympäristölle aiheutuvan haitan.

Neuvonta

Valiokunta pitää välttämättömänä lain käytännön toimeenpanon onnistumisen kannalta, että olemassa olevat ohjeet ja oppaat päivitetään ja koulutustilaisuuksia ja muuta neuvontaa järjestetään

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

riittävästi eri puolilla maata. Valtakunnallinen neuvontatoiminta tukee yhdenmukaista toimintaa eri alueilla.

Haja-asutuksen jätevesihuollon parantaminen ja kiinteistöjen aktivoiminen jätevesijärjestelmien sä kuntoon saattamiseen edellyttävät huomattavaa panostusta neuvontaan ja ohjaukseen erityisesti ratkaisujen kiinteistökohtaisuuden vuoksi. Yhtä ainoaa soveltuvaa ratkaisutapaa ei ole, vaan kiinteistön käyttö ja olosuhteet vaikuttavat olennaisesti soveltuvan järjestelmän valintaan. Neuvonnalla on tähänkin asti ollut suuri merkitys tarkoituksenmukaisen jätevesijärjestelmän valitsemisessa. Aina ei ole tarvetta koko jätevesijärjestelmän uusimiseen, vaan vanhakin järjestelmä voidaan toisinaan kunnostaa edullisesti hyvin toimivaksi. Siksi selkeää kaikille kiinteistöille sopivaa ratkaisua ei ole olemassa ja jätevesineuvonnan merkitys on olennainen.

Keskeistä on aktivoida toimenpiteisiin ryhtymistä edellytetyn jätevesien käsittelyn tason toteuttamiseksi kiinteistöillä pidennettynä siirtymäaikana eli 31.10.2019 mennessä. Hallituksen esityksellä toteutettava vaatimustaso luo pohjan pitkäjänteiselle työlle jätevesien puhdistamisen parantamiseksi. Laissa säädetään minimitaso, mutta vaadittua parempienkin käsittelytapojen käyttöönotto on kannatettavaa ja hyödyttää erityisesti kiinteistön lähiympäristöä ja siten asukkaan omaa etua.

Kuten valiokunta on edellä jo korostanut, hallituksen esityksen uusi alueellinen lähestymistapa voi olla myös vaikeasti ymmärrettävä, ja siksi asiasta tiedottamiseen on kiinnitettävä aivan erityistä huomiota myös kuntatasolla, kun kunnan ympäristönsuojelumääräysten ajallinen soveltaminen riippuu vanhojen kiinteistöjen osalta siitä, mistä alueesta on kysymys.

Järjestelmien ja laitteiden toiminta

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä tavoiteltavien puhdistusvaatimusten saavuttamiseksi asennettavien puhdistusjärjestelmien toimivuuden varmistaminen on keskeistä. Valiokunta korostaa, että sääntely on teknologianeutraalia, eikä määrää mitään tiettyä laitetta tai menetelmää käsittelyjärjestelmäksi. Olennaista on, että järjestelmällä saavutetaan perustason puhdistusvaatimus. Ratkaisu voi perustua käymäläjätteen ja harmaiden vesien erotteluun, jolloin käymälävedet joko johdetaan umpisäiliöön tai ratkaisu voi olla kuivakäymälä. Jos kaikki jätevedet käsitellään yhdessä, kysymykseen voi tulla maahanimeyttämö, maasuodattamo tai laite- eli pienpuhdistamo. Sopivan järjestelmän suunnitteluun vaikuttaa jätevesikuorma ja sen tasaisuus, maasto-olosuhteet sekä käyttöä ja ylläpitoa koskevat toiveet kustannusten ja helppokäyttöisyyden osalta. Järjestelmän huollon ja ylläpidon voi myös ostaa palveluna, jolloin ei tarvitse itse huolehtia esimerkiksi saostuskemikaalien lisäämisestä tai muusta vastaavasta hyvän toimivuuden edellytyksestä.

Suomen ympäristökeskuksen puhdistamosivustolle on koottu tietoa erilaisista jäteveden käsittelymenetelmistä ja niillä saavutettavista tuloksista. Kaikki menetelmät on kuvattu samalla sisältörungolla, ja aineisto pohjautuu valmistajan toimittamaan materiaaliin. Neutraalin tiedon kokoaminen helppotajuisesti yhteen paikkaan on tärkeää sekä suunnittelijoiden että tilaajien tietotarpeiden täyttämiseksi.

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

Selvitys talousjätevesijärjestelmästä

Jätevesijärjestelmästä on oltava selvitys, jonka perusteella on mahdollista arvioida jätevesistä aiheutuva kuormitus ympäristöön. Selvitys on säilytettävä kiinteistöllä ja se on tarvittaessa esitettävä valvontaviranomaiselle. Valiokunta korostaa, että kysymyksessä ei ole uusi velvoite, vaan velvoite on ollut voimassa vuodesta 2004.

Hallituksen esityksessä tämä selvitysvelvoite nostetaan asetuksesta lain tasolle. Tätä koskeva 157 § sisältää myös asetuksenantovaltuuden antaa selvitystä koskevia tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Selvityksentekovelvollisuus koskee kaikkia kiinteistöjä, jotka eivät kuulu vesihuoltolaitoksen viemäroinnin piiriin tai jotka eivät ole lupavelvollisia ympäristönsuojelulain 28 §:n nojalla. Ratkaisevana tekijänä on kiinteistön varustetaso. Jos kiinteistöllä on olemassa oleva jätevesijärjestelmä, tulee siitä tehdä selvitys. Selvityksen tulee täyttää asetuksessa säädettävät vaatimukset.

Selvitystä ei tarvita, jos kiinteistökohtaisesta talousjätevesijärjestelmästä on laadittu 157 a §:ssä tarkoitettu suunnitelma, joka korvaa selvityksen.

Jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma

Lakiehdotuksen 157 a §:n mukaan talousjätevesijärjestelmästä on laadittava suunnitelma silloin, kun järjestelmä rakennetaan tai olemassa olevan järjestelmän toimintaa tehostetaan. Suunnitelma on liitettävä maankäyttö- ja rakennuslain nojalla tehtävään lupahakemukseen. Valiokunta toteaa, että tämäkään velvoite ei ole uusi, vaan kysymyksessä on vain asetuksessa olevan sääntelyn nostaminen lain tasolle. Suunnitelman laatii yleensä suunnittelija, kun suunnitellaan kiinteistökohtainen talousjätevesijärjestelmä taikka sen korjaus- tai muutostyö.

Rakennuksen käyttö- ja huolto-ohje

Lakiehdotuksen 157 §:n mukaan käyttö- ja huolto-ohjeiden on sisällettävä tarvittavat tiedot jätevesijärjestelmän ja jätevesien käsittelyjärjestelmän asianmukaista käyttöä ja kunnossapitoa varten. Pykälä sisältää myös viittauksen maankäyttö- ja rakennuslain käyttö- ja huolto-ohjetta koskevaan sääntelyyn sekä asetuksenantovaltuuden, jonka perusteella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmää koskevan selvityksen ja käyttö- ja huolto-ohjeiden sisällöistä.

Rakennuksen käytön edellytyksiä parannetaan käyttö- ja huolto-ohjeella, josta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 117 i §:ssä. Käyttö- ja huolto-ohje laaditaan muun muassa pysyvään asumiseen tai työskentelyyn käytettävää rakennusta varten. Käyttö- ja huolto-ohje on laadittava myös rakennuksen korjaus- ja muutostyössä tai käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä silloin, kun toimenpide edellyttää rakennuslupaa. Käyttö- ja huolto-ohjeen tulee kattaa myös tekniset järjestelmät, kuten jätevesijärjestelmä.

Maankäyttö- ja rakennuslain perusteella käyttö- ja huolto-ohjetta ei kuitenkaan tarvitse laatia esimerkiksi loma- tai virkistyskäyttöön tarkoitettulle rakennukselle, jota ei käytetä ympärivuotisesti. Maankäyttö- ja rakennuslain sääntelyn ala on suppeampi kuin ympäristönsuojelulakiin perustuva kiinteistökohtaisen talousjätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjetta koskeva sääntely.

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

154 a §. Haja-asutuksen kuormitusluku. Lakiehdotuksen 154 a §:ssä säädetään haja-asutuksen kuormitusluvusta. Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että kuormituslukua koskevaa perussäännöstä on syytä täsmentää. Kun otetaan huomioon kuormitusluvun määrittelyn keskeinen merkitys oikeudellisten velvoitteiden määrittelyssä, kysymys on sellaisesta yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevasta asiasta, jonka määrittelystä pitää perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan säätää lailla.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten ympäristövaliokunta esittää, että nyt asetuksen tasolla olevaa vastaava sääntely nostetaan lain tasolle. Valiokunta ehdottaa, että 1 momenttiin lisätään täsmennys, että kuormitusluku määritetään nykyiseen tapaan ja se koostuu edelleen kuormituslajikohtaisesti kuormituksen alkuperän mukaisista osista. Lakiehdotuksen 2 momentin asetuksenantovaltuutta valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi lisäämällä siihen määreen "kuormituksen alkuperän ja eri kuormituslajien mukaan eroteltuina".

156 c §. Perustasoa ankarampi puhdistusvaatimus. Lakiehdotuksen 156 c §:n 2 momentissa säädetään perustasoa ankarammasta puhdistusvaatimuksesta, joita kunnallisissa ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan antaa, jos ne ovat perusteltuja paikallisten ympäristöolosuhteiden vuoksi. Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että ehdotus valtuuttaa ongelmallisen väljästi lakia ankarampien määräysten antamiseen. Koska kysymys on lähtökohtaisesti lainsäädännön alaan kuuluvasta yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteiden määrittelystä, on ankarampien vaatimusten määrittely sidottava säännösperustaisesti ainakin siihen, että ne ovat välttämättömiä paikallisten ympäristöolosuhteiden vuoksi. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten ympäristövaliokunta ehdottaa perusteltu-määreen muuttamista välttämättömäksi.

Lakiehdotuksen 156 c §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä annetaan perustason puhdistusvaatimusta ankarampi vaatimus. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että se on yleensä pitänyt esimerkiksi viranomaisohjeiden antamiseen valtuuttavia säännöksiä tarpeettomina, sillä viranomainen voi laissa säädetyn tehtävänsä alalla antaa ohjeita ilman erityistä valtuutusta. Perustuslakivaliokunta pitää tarpeellisena, että ympäristövaliokunta tarkastelee ja tarvittaessa täsmentää puhdistustason ohjeellisuuden merkitystä.

Valiokunta toteaa, että käytännössä kunnat ovat joko sisällyttäneet ohjeellisen hajajätevesiasetuksen säännöksen sellaisenaan ympäristönsuojelumääräykseen tai niin, että määräyksessä suoraan viitataan asetuksen 4 §:ään. Tätä kautta ohjeellinen asetuksen säännös tulee velvoittavaksi. Säännöksen tarkoituksena on ollut yhdenmukaistaa jätevesijärjestelmien suunnittelukäytäntöjä ja paikallisten määräysten laadintaa. Kunnat voivat myös antaa tätä vaatimusta ankarampia määräyksiä, jos se on ympäristönsuojelullisesti paikallisista olosuhteista johtuen välttämätöntä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 128/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 154 §:n 4 kohta,
muutetaan 156, 157 ja 238 §,
lisätään 154 a, 154 b, 156 a—156 d ja 157 a §, seuraavasti:

154 a §

Haja-asutuksen kuormitusluku

Haja-asutuksen kuormitusluvulla osoitetaan yhden asukkaan käsittelemättömien talousjätevesien keskimääräinen kuormitus orgaanisen aineen, fosforin ja typen osalta grammoina vuorokaudessa. **Kuormituslajikohtainen luku perustuu kuormituksen alkuperään eri kuormituslajeilla.**

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä haja-asutuksen kuormitusluvusta **kuormituksen alkuperän ja eri kuormituslajien mukaan eroteltuina.**

154 b §

Perustason puhdistusvaatimus

Talousjätevedet on puhdistettava siten, että ympäristöön aiheutuva kuormitus vähenee orgaanisen aineen osalta vähintään 80 prosenttia, kokonaisfosforin osalta vähintään 70 prosenttia ja kokonaistypen osalta vähintään 30 prosenttia verrattuna haja-asutuksen kuormitusluvun avulla määritettyyn käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen (*perustason puhdistusvaatimus*).

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä talousjätevesien perustason puhdistusvaatimuksen mitoitusperusteista ja menetelmistä.

156 §

Talousjätevesien käsittelyjärjestelmä

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että talousjätevesien käsittelyä varten kiinteistöllä on kohteeseen soveltuva jätevesien käsittelyjärjestelmä. Käsittelyjärjestelmän soveltuvuutta arvioitaessa otetaan huomioon kiinteistön käytön aiheuttama käsittelemättömästä jätevedestä aiheutuva kuormitus, ympäristön pilaantumisen vaara ja muun jätevesijärjestelmän ominaisuudet,

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

kiinteistön sijainti vesistön tai meren läheisyydessä tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella ja muut ympäristöolosuhteet.

Kiinteistön jätevesien käsittelyjärjestelmä on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että perustason puhdistusvaatimus täyttyy.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta.

156 a §

Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpano rannalla ja pohjavesialueella

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöä tai merestä olevalla alueella tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuva jätevesien käsittelyjärjestelmä täyttää perustason puhdistusvaatimuksen. Etäisyys on määritettävä keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta sitä lähinnä sijaitsevan sellaisen rakennuksen, jossa muodostuu talousjätevesiä, seinään.

156 b §

Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpano muulla alueella

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että muualla kuin 156 a §:ssä tarkoitetulla alueella olevan, 156 a §:ssä tarkoitetun jätevesien käsittelyjärjestelmän korjaus- ja muutostyössä huolehditaan siitä, että perustason puhdistusvaatimus täyttyy, kun kiinteistöllä:

- 1) rakennetaan vesikäymälä tai tehdään vesi- ja viemäri-laitteistoja koskeva luvanvarainen korjaus- ja muutostyö, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan; tai
- 2) tehdään rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva rakennuslupaa edellyttävä korjaus- ja muutostyö.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla kiinteistöillä on myös huolehdittava siitä, että kiinteistöä ylläpidetään siten, että perustason puhdistusvaatimus täyttyy tehtyjen toimenpiteiden jälkeenkin.

156 c §

Perustasoa ankarampi puhdistusvaatimus

Riippumatta siitä mitä 154 b, 156, 156 a ja 156 b §:ssä säädetään, kiinteistön jätevesijärjestelmän on täytettävä perustasoa ankarampi puhdistusvaatimus, jos siitä muualla laissa säädetään tai lain nojalla säädetään tai määrätään.

Kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan antaa 202 §:n nojalla perustason puhdistusvaatimusta ankarampia vaatimuksia, jos ne ovat **välttämättömiä** paikallisten ympäristöolosuhteiden vuoksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä annetaan perustason puhdistusvaatimusta ankarampi vaatimus.

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

156 d §

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen

Kunnan toimivaltainen viranomainen voi hakemuksesta myöntää luvan poiketa perustason puhdistusvaatimuksista 156 a §:ssä tarkoitetulla alueella enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.

Poikkeamisen myöntämisen edellytyksenä on, että ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä huomattavan vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden aiheuttamaan kuormitukseen tai käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet korkeiden kustannusten ja teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Arvioitaessa toimien kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kannalta otetaan huomioon:

- 1) kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitetulla alueella;
- 2) kiinteistön haltijan ja kiinteistöllä vakituisesti asuvien korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät;
- 3) kiinteistön haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste.

Myönnetty lupa raukeaa, jos kiinteistön käyttö muuttuu siten että kuormitus lisääntyy tai kiinteistön omistus tai hallinta vaihtuu.

157 §

Selvitys talousjätevesijärjestelmästä ja käyttö- ja huolto-ohjeet

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että talousjätevesijärjestelmästä on jätevesistä ympäristöön aiheutuvan kuormituksen arviointia varten selvitys ja järjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeet. Ne on pyydettyä esitettävä valvontaviranomaiselle. Selvityksen on sisällettävä kuvaus kiinteistön jätevesien käsittelyratkaisusta ja arvio ympäristöön aiheutuvasta kuormituksesta ja puhdistusvaatimusten täyttymisestä sekä muut järjestelmää koskevat olennaiset tiedot. Käyttö- ja huolto-ohjeiden on sisällettävä tarvittavat tiedot jätevesijärjestelmän ja jätevesien käsittelyjärjestelmän asianmukaista käyttöä ja kunnossapitoa varten.

Jos jätevesijärjestelmästä on laadittu 157 a §:ssä tarkoitettu suunnitelma, 1 momentissa tarkoitettua selvitystä ei tarvitse olla.

Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeista säädetään lisäksi maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) ja sen nojalla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmää koskevan selvityksen ja käyttö- ja huolto-ohjeiden sisällöistä.

157 a §

Jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että talousjätevesijärjestelmästä laaditaan suunnitelma silloin, kun järjestelmä rakennetaan tai olemassa olevan järjestelmän toimintaa tehostetaan.

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

Jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma on liitettävä maankäyttö- ja rakennuslain nojalla tehtävään lupahakemukseen.

Suunnitelman on sisällettävä riittäviin lähtötietoihin perustuvat tiedot jätevesien käsittelyjärjestelmän mitoituksesta, rakenteesta, toimintaperiaatteesta, arvio saavutettavasta käsittelytuloksesta ja jätevesien ympäristökuormituksesta sekä muut järjestelmän rakentamiseksi, käyttämiseksi ja valvomiseksi tarpeelliset tiedot.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmää koskevan suunnitelman sisällöstä.

238 §

Kiinteistön jätevesijärjestelmä

Jos kiinteistön talousjätevesistä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa, 154 b §:ssä säädettyjä käsittelyvaatimuksia ei sovelleta 156 a tai 156 b §:ssä tarkoitetulla alueella sijaitsevan sellaisen kiinteistön 9 päivänä maaliskuuta 2011 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jonka kiinteistöllä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat viimeistään mainittuna päivänä täyttäneet 68 vuotta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jätevesien käsittelyjärjestelmä, joka on tehty ennen vuotta 2004 rakentamisajankohtanaan voimassa olleiden vaatimusten tai myönnetyn rakennusluvan mukaisesti ja joka sijaitsee 156 a §:ssä tarkoitetulla alueella, on saatettava tämän lain 154 b §:ssä säädetyn mukaiseksi viimeistään 31 lokakuuta 2019.

Helsingissä 13.12.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Tiina Elovaara ps
jäsen Petri Honkonen kesk (osittain)
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Martti Mölsä ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp

jäsen Mirja Vehkaperä kesk (osittain)
varajäsen Hannu Hoskonen kesk (osittain)
varajäsen Mari-Leena Talvitie kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp Vastalause 1

Vastalause 1

Perustelut

Yhdymme edustajien Myller ja Taimela (sd) vastalauseen perusteluihin ja katsomme, että paras ratkaisu olisi hylätä hallituksen esitys. Vähintään hallituksen esitykseen tulisi tehdä alla esitetyt muutokset.

Hallituksen esitys heikentää paitsi ympäristönsuojelua myös lainsäädännön selkeyttä ja ennustettavuutta sekä kansalaisten tasapuolista kohtelua.

Hallitus esittää, että hajajätevesien perustason puhdistusvaatimus koskee vain taloja, jotka sijaitsevat korkeintaan 100 metrin etäisyydellä vesistöstä tai merestä. Esitetylle 100 metrin etäisyydelle ei ole ympäristönsuojelullisia perusteita, vaan se on muodostettu kunnissa yleisimmän nykykäytännön pohjalta.

100 metrin etäisyys lasketaan talon seinästä. Hallituksen esitys ja valiokunnan mietintö eivät ota huomioon tilannetta, jossa jätevesien purkuputken pää on lähempänä vesistöä kuin talon seinä, vaikka vesistön kannalta purkuputki on tosiasiallinen kuormituksen lähde. Etäisyys tulisikin laskea talon seinästä tai jätevesien purkuputken päästä sen mukaan, kumpi sijaitsee lähempänä vesistöä.

Esityksen mukaan kunnat voivat tiukentaa omalla säätelyllään puhdistuksen laatuvaatimuksia, mutta eivät voi ennen vuotta 2004 valmistuneiden rakennusten osalta laajentaa aluetta, joilla vaatimuksia on noudatettava. Suomessa on myös melko tiheästi rakennettuja haja-asutusalueita. Hallituksen esitys rajoittaisi olennaisesti kuntien mahdollisuutta suojella paikallista ympäristöä ja vesistöjä. Ennen vuotta 2004 valmistuneiden ja yli 100 metrin etäisyydellä vesistöstä sijaitsevien rakennusten osalta kunnallisia määräyksiä sovellettaisiin vasta, kun rakennus myydään tai kun siinä tehdään uudisrakentamiseen verrattavissa oleva muutostyö tai peruskorjaus. Niille kunnille, jotka jatkossakin haluavat lakia korkeampaa vesiensuojelun tasoa, tulee antaa siihen mahdollisuus koko alueellaan riippumatta rakennuksen iästä myös yli 100 metrin etäisyydellä vesistöstä.

Ympäristövaliokunnalle esitetyistä asiantuntijalausunnoista käy ilmi, että tiheästi tai kylämäisesti rakennetun haja-asutusalueen määrittely on vaikeaa ja siksi sitä ei hallituksen esitykseen sisälly. Tämä ongelma voitaisiin ratkaista antamalla kunnille oikeus lakia tiukempiin jäteveden puhdistusvaatimuksiin ilman hallituksen esitykseen sisältyviä rajoituksia.

Kuten perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, lakiin esitetyt lukuisat poikkeusmahdollisuudet yhdessä sääntelyn epäselvyyden ja normien joustavuuden kanssa voivat johtaa ongelmallisen laajaan poikkeamiseen jätevesien käsittelyvelvoitteesta. Siksi perustuslakivaliokunnan lausuntoa seuraten tulisikin säätää, että poikkeaminen olisi mahdollista, kun molemmat edellytykset, vähäinen ympäristökuormitus ja korkeat kustannukset, toteutuvat, ei vain toinen näistä. Valiokunnan olisi tullut yhtyä perustuslakivaliokunnan kantaan.

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp
Vastalause 1

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi 156 a ja 156 d § muutettuina seuraavasti: (Vastalauseen muutosehdotukset)

Vastalauseen muutosehdotukset

156 a

Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpano rannalla ja pohjavesialueella

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöä tai merestä olevalla alueella tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuva jätevesien käsittelyjärjestelmä täyttää perustason puhdistusvaatimuksen. Etäisyys on määritettävä keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta sitä lähinnä sijaitsevan sellaisen rakennuksen, jossa muodostuu talousjätevesiä, seinään **tai jätevesien purkuputken loppupäähän, jos se on lähempänä vesistöä.**

Riippumatta siitä, mitä edellä säädetään, kunta voi ympäristönsuojelumääräyksissä määrätä tämän lain vaatimukset ylittävän puhdistusvaatimuksen noudatettavaksi koko alueellaan.

156 d

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen

Kunnan toimivaltainen viranomainen voi hakemuksesta myöntää luvan poiketa perustason puhdistusvaatimuksista 156 a §:ssä tarkoitetulla alueella enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.

Poikkeamisen myöntämisen edellytyksenä on, että ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä huomattavan vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden aiheuttamaan kuormitukseen **ja** käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet korkeiden kustannusten ja teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Arvioitaessa toimien kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kannalta otetaan huomioon:

- 1) kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitetulla alueella;
- 2) kiinteistön haltijan ja kiinteistöllä vakituisesti asuvien korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät;
- 3) kiinteistön haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste.

Myönnetty lupa raukeaa, jos kiinteistön käyttö muuttuu siten että kuormitus lisääntyy tai kiinteistön omistus tai hallinta vaihtuu.

**Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp
Vastalause 1**

Helsingissä 13.12.2016

Satu Hassi vihr
Anders Adlercreutz r

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp Vastalause 2

Vastalause 2

Perustelut

Hallituksen esityksessä esitetään haja-asutusalueiden talousjätevesien kiinteistökohtaista sääntelyä muutettavaksi. Muutokset koskisivat vuonna 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuvia jätevesien käsittelyjärjestelmiä koskevaa sääntelyä. Ehdotuksen mukaan jäteveden perustason puhdistusvaatimuksen noudattamisen ajankohta riippuisi siitä, millaisella alueella kiinteistö sijaitsee, ja toisaalta myös osin siitä, millaisia toimia kiinteistöllä tehdään. Perustason puhdistusvaatimukseen ei esitetä muutoksia. Esityksessä ehdotetaan, että enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöstä tai merestä olevalla alueella, kuten myös vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella, tulisi kiinteistökohtainen talousjätevesien käsittelyjärjestelmä muuttaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta 31 päivään lokakuuta 2019 mennessä.

Yhdyskuntien hajajäteveden käsittelyyn liittyvä sääntely alkaa vuodesta 2004, jolloin nk. hajajätevesiasetus tuli voimaan. Sen jälkeen sääntelyä on muutettu vuosina 2011 ja 2015 ja ehdotetaan muutettavaksi jälleen vuonna 2016. Jatkuvat muutokset ovat heikentäneet ympäristölainsäädännön uskottavuutta. Viime kädessä kyse on yhteisistä vesistöistämme sekä juoma- ja käyttövedestä. Jo nykyisin laki antaa mahdollisuuden poikkeuksiin, mikäli puhdistusjärjestelmän uusimisesta koituvaa rasitus on henkilölle kohtuuton. Esityksen seurauksena karkeasti arvioiden noin 200 000 kiinteistöä pudotetaan pois korjausveloitteen piiristä.

Kansalaiset eriarvoistuvat

Esitys johtaa tilanteeseen, jossa kansalaiset eriarvoistuvat antaen hyötyjä niille, jotka eivät ole uudistaneet jätevesijärjestelmäänsä ajoissa. Esitys antaa mahdollisuuden siirtää jätevesiremonttia tehtäväksi muun rakennuslupaa vaativan remontin yhteyteen. Useissa tapauksissa tämä voi tarkoittaa kymmenien vuosien viivästyä järjestelmän kuntoon saattamiseksi. Kunnissa on hyvin eritasoiset resurssit ympäristöhallinnossa. Tulkinnanvaraiset säädökset aiheuttavat sen, että samanlainen tilanne voi toisella puolella Suomea johtaa erilaiseen tulkintaan. Nykyinen lainsäädäntö antaa mahdollisuuden niille poikkeuksille, joita kansalainen voi tarvita. Kohtuuttomissa tilanteissa, jos ihminen on iäkäs ja varaton, on jo nyt mahdollista saada poikkeusratkaisu. Neuvontaan tarvitaan joka tapauksessa lisää resursseja.

Hallituksen esityksessä poikkeamisen myöntämisedellytyksiä ehdotetaan lievennettäväksi muuttamalla poikkeusperusteet vaihtoehtoisiksi, kun nykyisin poikkeamisen perusteet (ikä, vähäinen kuormitus, kustannukset) tulee olla voimassa samanaikaisesti. Esityksen mukaan poikkeuksen myöntämisen edellytyksenä on, että ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä huomattavan vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden aiheuttamaan kuormitukseen, tai vaihtoehtoisesti, että käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet ovat korkeiden kustannusten ja teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että lukuisat poikkeukset yhdessä sääntelyn epäselvyyden ja normien joustavuuden kanssa voivat sovelta-

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp
Vastalause 2

miskäytännössä johtaa perustuslain 20 §:n (vastuu ympäristöstä) kannalta jopa ongelmallisen laajaan poikkeamiseen jätevesien käsittelyvelvoitteesta.

Mikäli poikkeaminen voidaan myöntää pelkkien kohtuuttomien kustannusten perusteella ilman ympäristökuormituksen arviointia, vaarana on, että pilaantumisen arviointi herkillä alueilla jää työlään, kalliin ja kiinteistön omistajalle ennakoimattoman jälkivalvonnan tehtäväksi. Nykyisen lainsäädännön mukaiset poikkeamisedellytykset riittäisivät estämään kohtuuttomuudet, eikä niitä ole tästä syystä tarpeen muuttaa. Hallituksen esitys muuttaa sääntelyä poikkeusten osalta entistä sekavammaksi. Kuten mietinnössäkkin todetaan, neuvonnan riittävyys ja resurssit tulee joka tapauksessa turvata.

Ympäristön ja vesistöjen tila heikkenee ja terveysriskit kasvavat

Huono jätevesien käsittely voi aiheuttaa ympäristön pilaantumisen ja luonnonvarojen haaskauksen lisäksi terveysriskejä ja epidemioita. Suomen viileässä ilmastossa suolistomikrobit säilyvät ja liikkuvat hyvin. Suomessa on esiintynyt lukuisia vesiepidemioita, jotka ovat aiheutuneet saastuneen kaivoveden käytöstä juomavetenä. Esitys haittaa ympäristöterveyden lisäksi vesien- ja merenhoidon kotimaisten, EU- ja HELCOM-tavoitteiden saavuttamista. Hallituksen yhtenä kärkihankkeena on kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käytäntöön -hanke, jonka tavoitteena on ravinteiden määrän vähentäminen vesistöissämme. Hallituksen esitys on ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa.

Esityksessä on runsaasti epäonnistuneita ja kysymyksiä herättäviä yksityiskohtia, kuten se että suojaraja rannasta, jolloin jätevesijärjestelmää ei tarvittaisi, olisi jatkossa 100 m rakennuksen seinästä mitattuna, siinäkin tapauksessa, että jätevesiputken (ns. purkuputken) pää olisi muutamia metrejä rannasta.

Suhtautuminen lakiin ja määräyksiin heikkenee ja byrokratia lisääntyy

Jatkuvat muutokset ovat tehneet sen, että hankkeet viivästyvät, koska moni odottaa jälleen säädösten muuttumista. Lakia noudattaneet ovat tehneet turhia investointeja, ja lakia noudattamatta jättäneet "voittavat".

Jatkuvat lainsäädännön muutokset ovat heikentäneet ympäristöhallinnon uskottavuutta. Se näkyy käytännön työssä siten, että neuvoihin, määräyksiin tai kehotuksiin suhtaudutaan välinpitämättömästi.

Esitetyt muutokset johtavat kunnissa vesihuollon kokonaisuuden järjestämiseen liittyvien kustannusten lisäksi neuvonnan, ohjauksen ja valvonnan uudelleensuunnitteluun ja toteutukseen, lupaym. lomakkeiden, kuntien asianhallinta- ja lupajärjestelmien muutoksiin ja kokonaisuudessaan jätevesien käsittelyyn liittyvän viranomaistoiminnan (ympäristön- ja terveydensuojelu, rakennusvalvonta) uskottavuuden heikentymisestä johtuviin ponnisteluihin. Näiden kustannuksia kunnille ei esityksessä ole arvioitu.

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2016 vp
Vastalause 2

Kuntien päätösvaltaa rajataan

S Sipilän hallitus on korostanut jatkuvasti ja tuonut useissa lakiuudistuksissaan laajasti esiin, kuinka tavoitteena istuvalla hallituksella on päätösvaltan siirtäminen kuntiin monella eri sektorilla. Tämä lakiesitys nyt päinvastoin vie kunnilta päätösvaltaa, koska kuntien ympäristönsuojelumääräykset käytännössä syrjäytyvät, kunnes laissa säädetty edellytys täyttyy. Kuntien viisaisiin päätäjiin ei siis kuitenkaan luoteta tässä asiassa, mikä on räikeässä ristiriidassa monen hallituksen uudistuksen kanssa. Miksi kunnat, jotka tuntevat paikalliset ympäristöolosuhteet, eivät voi jatkossa tehdä lakia kireämpiä ympäristönsuojelumääräyksiä suojellakseen vesistöjä? Kuntalaisille asia voi olla vaikeasti ymmärrettävä, ja siksi asiasta tiedottamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Hallituksen esitys on ongelmallinen mm. kansalaisten tasavertaisuuden, lainsäädännön ja ympäristöhallinnon uskottavuuden, ennakoitavuuden ja selkeyden, ympäristö- ja terveystieteiden sekä byrokratian ja siihen liittyvien kustannusten näkökulmasta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 13.12.2016

Riitta Myller sd
Katja Taimela sd